

Samenwerken door samen te financieren

Veel zelfstandige makers stuiten op hindernissen bij het vinden van financiering van hun creaties. Als onderdeel van het In The Mix-project leggen drie Erasmus-onderzoekers uit hoe het mengen en mixen van financieringsvormen de makers kan verlossen van een zoektocht die hun vaak niet op het lijf is geschreven.

Bij samenwerking in de creatieve industrie wordt al snel gedacht aan samenwerkingen van makers en culturele instituties. Maar er zijn ook andere samenwerkingsvormen die makers kunnen helpen hun beroepspraktijk te realiseren en continueren. Een daarvan is die tussen verschillende financieringsorganisaties en -vormen om het verdienvermogen van makers te stimuleren, en daarmee hun arbeidsmarktpositie te versterken. Het combineren van financiering wordt op dit moment voornamelijk gedaan door makers zelf, die vaak meerdere financieringsvormen (verschillende soorten subsidies, crowdfunding, leningen) moeten mixen en matchen om voldoende financiële middelen te krijgen om projecten uit te voeren.

Maar dit kan ook anders. Bijvoorbeeld wanneer makers toegang hebben tot een 'voorgemixte' combinatie van financieringsvormen, waarbij financiers samenwerken om makers te ontlasten in het aanvraagproces. Wij verkennen waarom deze vorm van samenwerking belangrijk is, wat er nu al gebeurt op het gebied van financieringsmixen door middel van samenwerkingen tussen financierende instanties binnen Nederland, en wat dit kan betekenen voor de toekomst van de creatieve sector. Hierbij focussen we ons zowel op het mixen van financiering door makers zelf (ex-post), als op de samenwerking van financierende partijen om tot een 'voorgemixte' financieringsvorm te komen (ex-ante). Onze verkenning is onderdeel van het In The Mix-project¹, een samenwerking tussen Cultuur+Ondernemen, Platform ACCT, voordekunst en de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Yosha Wijngaarden, Carolina Dalla Chiesa en Ellen Loots

Reflecties op het mixen van financieringsvormen

Ex-post: mixen op makersniveau

Een belangrijk deel van het In The Mix-project bestaat uit de zogenoemde *makers' journeys*, waarin tien makers uit verschillende carrière-fasen, verschillende delen van het land en binnen verschillende genres, gevolgd worden tijdens de periode waarin zij financiering (subsidies, leningen, crowdfunding, et cetera) aanvragen voor een of meerdere van hun projecten.

Wij spraken met makers voor, tijdens en na dit proces om meer inzicht te krijgen in wat zij als de grootste uitdagingen op het gebied van financiering ervaren. Het vertrekpunt hierbij is de vaak precaire arbeidsmarktpositie van makers. Zij moeten meestal met verschillende vormen van financiering de eindjes aan elkaar knopen. Subsidies zijn immers niet altijd makkelijk te verkrijgen, en dekken vaak niet het gehele project, terwijl maar weinigen zichzelf kunnen bedruipen met de verkoop van hun creatieve product(en) of entreekaartjes alleen. Tegelijkertijd ervaren de meeste van de gevolgde makers ook grote hobbels bij het aanvragen van subsidie, met name in het vertalen van de artistieke kant van het project – wat wil je maken, hoe gaat dat eruit zien, klinken, plaatsvinden – en met de administratieve kant van het aanvragen van financiering.

De eerste uitdaging waar we ons op richten is het opzetten van het projectplan. Zowel beginnende als meer ervaren makers krijgen hiermee te maken. Voor projecten is regelmatig een combinatie van verschillende financieringsbronnen nodig om de begroting dekkend te krijgen. Dit op zichzelf vereist al een flinke zoektocht naar de juiste financieringsbronnen

voor de juiste doelen. Denk voor het maken van een muziekalbum bijvoorbeeld aan een lening voor een instrument, een startsubsidie voor de uren die de maker er zelf insteekt, en crowdfunding voor een 'tastbaar' eindproduct. Een maker stelde bijvoorbeeld: 'Ik was zo overweldigd door alle informatie die er is over financiering, dat ik uiteindelijk niet datgene vond wat ik echt nodig had om een volgende stap te maken.' Deze puzzel wordt nog complexer doordat er beperkte indienmomenten per jaar zijn, fondsen maar één keer per jaar aan te vragen zijn, of er soms sprake is van (onverwachte) formele uitsluitende criteria, zoals het afgerond hebben van een bepaalde opleiding. Een andere maker constateerde dat 'de hoeveelheid aan opties en hoeveel moeite je ervoor moet doen om dat duidelijk te krijgen per fonds of subsidie, of het nou wel of niet bij je past, zo overweldigend [is].' Tenslotte vereist een projectplan een bepaalde chronologie: de crowdfunding voor het eindproduct kan pas worden opgezet bij succes in de eerdere stappen. →

Makers moeten meestal met verschillende vormen van financiering de eindjes aan elkaar knopen

De tweede uitdaging die makers ervaren is het schrijven van de aanvragen zelf. Schrijven, budgetten opstellen, ‘ja, ik denk niet dat dit aan mij is besteed’, stelde een flink aantal makers. Hiervoor gaven zij verschillende redenen. Allereerst merkten zij op dat de artistieke kant van het werk (beelddenken, creatieve relaties leggen) haaks staat op het schrijven van overtuigende aanvragen. Een maker zei bijvoorbeeld ‘als mensen me ontmoeten, kan ik ze het vertrouwen wel geven, maar als ze het gewoon vanaf een papier lezen, dan is het soms moeilijk.’ Dit wordt extra bemoeilijkt doordat verschillende fondsen en andere vormen van financiering verschillende schrijfstijlen, ‘buzzwords’ en budgetvormen vereisen. Hierdoor moeten makers voor hun gevoel telkens opnieuw het wiel uitvinden.

Kortom, ons kwalitatieve onderzoek naar de ervaringen van makers laat een duidelijk beeld zien: in het uitgebreide financieringslandschap van Nederland is te kiezen uit een veelvoud van subsidies, donaties en andere financieringsvormen, waarbij makers vaak zelf een financieringsmix op projectniveau samenstellen. Dit noemen wij ex-post mixen. Dit heeft als voordeel dat de maker de ideale mix kan maken, en fondsen relatief snel en makkelijk kunnen handelen en inspelen op trends en veranderingen. Tegelijkertijd zorgt ex-post mixen ook voor uitdagingen omdat de financieringsvormen elk eigen criteria stellen en particulariteiten hebben. Het risico daarvan is bovendien dat

Sommige regelingen sturen aan op gemengde financiering doordat ze een maximale bijdrage aan de kosten bieden

een project maar deels gedekt is zodra niet alle aanvragen succesvol zijn. In dat geval zal de maker meestal als eerste het eigen inkomen opofferen om toch door te kunnen gaan met de uitvoering. Dit roept de vraag op of er ook alternatieve vormen van financiering georganiseerd kunnen worden, bijvoorbeeld door middel van ‘voorgemengde’ financiering. Hierbij werken financiers samen bij het bieden van een vooraf samengestelde financieringsregeling aan makers. Dit noemen wij het ex-ante mixen van financiering door samenwerking tussen fondsen en andere financiers.

Ex-ante: ‘voorgemengde’ financieringsvormen

Ex-post mixen, waarbij individuele makers zelf hun perfecte mix samenstellen, vereist doorgaans een hoge mate van kennis en bewustzijn van makers. Het ‘voormengen’ of ex-ante mixen verlicht deze last van makers. Op dit moment gebeurt ex-ante financiering – zowel in Nederland als daarbuiten – nog zelden. Toch is er op beperkte schaal al sprake van samenwerking tussen bijvoorbeeld de rijkscultuurfondsen. Zo hebben het Het Nederlands Letterenfonds en het Fonds Podiumkunsten een subsidie-mogelijkheid in het leven geroepen voor het schrijven van nieuw werk voor theater. ‘Upstream: Music × Design’ is een bijzondere regeling gericht op artistieke en technologische innovaties binnen de popsector (een samenwerking tussen Fonds Podiumkunsten en Stimuleringsfonds Creatieve Industrie). Ook meer impliciet sturen sommige regelingen aan op gemengde financiering doordat ze een maximale bijdrage aan de kosten bieden. Meestal reiken de sectorgebonden rijks-cultuurfondsen niet-terugbetaalbare ondersteuning uit in de vorm van subsidies. Een uitzondering hierop is een ondersteuningsregeling van het Fonds Podiumkunsten voor (pre)mid-career muzikanten, waarbij een derde deel een lening is.

Een hybride vorm van ex-ante mixen die al stevig voet aan de grond heeft in Nederland is online matchfunding via crowdfundingplatform voordekunst.² Bij matchfunding wordt financiële ondersteuning vanuit de publieke hoek (fondsen, lokale overheden) gecombineerd met bijdragen van ‘the crowd’ (donateurs). Matchfunding

wordt gefaciliteerd door de technologie van platforms, in Nederland is dat voornamelijk voordekunst. Door deze samenwerking kan het platform donateurs aantrekken en makers nog beter helpen hun streefbedrag te bereiken. Tegelijkertijd is deze samenwerking voor matchfunding-partners (overheden, gemeenten, fondsen en in sommige gevallen particuliere bedrijven) aantrekkelijk doordat zij weten dat de geboden financiering bij een project terechtkomt waar daadwerkelijk publieksvraag naar is. Voor makers is dit interessant, omdat de combinatie tussen donaties van 'the crowd' en de subsidies van de matchfunding-partners geen tot weinig extra werk oplevert, maar wel een grotere slaagkans van hun crowdfundingproject. Kortom, via matchfunding kan een directe combinatie gemaakt worden tussen donaties van publiek en subsidies, zonder dat dit veel extra arbeid oplevert voor de maker.

Is samen financieren de toekomst?

In ex-ante gemengde financiering werken fondsen en financiers samen aan een financieringsstructuur. Dat deze vorm van financieren nog niet gangbaar is, heeft te maken met het feit dat die samenwerking de betrokkenen tijd en energie kost. Bovendien vereist het opzetten en exploiteren van een efficiënte pre-mix onderzoek: wat mengt goed, en wat mengt er niet? Een andere verklaring voor het gebrek aan ex-ante gemengde financiering houdt wellicht verband met de grote vraag naar financiering; financiers en fondsen worden doorgaans overspoeld door aanvragen. Rijkscultuurfondsen hebben bovendien de opdracht om de culturele infrastructuur in Nederland te versterken, en focussen zich daarbij over het algemeen niet primair op de positie van individuele makers.

Echter, zelfs in een situatie van overaanbod kan het aanbieden van ex-ante opties makers veel tijd besparen bij het voorbereiden van aanvragen, het schikken naar criteria en het

beheersen van verschillende vocabulaires. Dit is van belang in een tijdperk waarin kunstenaars al veel verschillende non-artistische activiteiten moeten uitvoeren, waaronder communicatie, distributie en marketing. Het geeft makers de kans om zich meer te richten op hun kunstenaarschap, met name degenen met minder sterke strategische en schrijfvaardigheden. Samenwerken is daarom niet alleen essentieel op makersniveau, maar ook op het geïnstitutionaliseerde niveau van fondsen, subsidieverstrekken en andere financiers. Op dit moment is het In The Mix-project nog in volle gang, maar met de informatie die wij vergaren over optimaal (leren) mixen hopen we het verdienvermogen, en daarmee de arbeidsmarktpositie, van makers te versterken. •

Met dank aan Iris van Korven, Josephine Lemmens, Jet Schaap Enterman, Emma Dijkhuizen en de deelnemende makers en fondsen aan het In The Mix-project

Literatuur

- Dalla Chiesa, C. en A. Alexopoulou (2022) 'Matchfunding goes digital: the benefits of matching policymaking with the crowd's wisdom'. In: *European Journal of Cultural Management and Policy*, jrg. 12, 11090.
- Loots, E., K. Piecyk, en Y. Wijngaarden (2023) 'At the juncture of funding, policy, and technology: how promising is matchfunding of arts and culture through crowdfunding platforms?' In: *International Journal of Cultural Policy*, 1-17.

Noten

- 1 Zie platformacct.nl/nl/programmas/in-the-mix
- 2 We noemen dit hybride omdat voordekunst ex-ante een selectie van potentiële 'matchende' financiers vastlegt, die pas in actie komen als makers donateurs weten aan te trekken. Het is dus vooral de inspanning van de maker met de crowdfundingcampagne die het matchfundingproces in gang zet.

Yosha Wijngaarden, Carolina Dalla Chiesa en Ellen Loots (v.l.n.r.) zijn elk als universitair docent verbonden aan de Erasmus School of History, Culture and Communication